



Верховний
Суд

ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СПОРІВ ЩОДО ПРАВА ПОСТІЙНОГО КОРИСТУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ ДІЛЯНКАМИ

Юрій Чумак,
суддя-спікер Касаційного господарського суду
у складі Верховного Суду

місто Київ, 9 квітня 2021 року



Право користування земельною ділянкою, набуте у встановленому порядку, не втрачається внаслідок його не переоформлення підприємством, яке за змістом чинного Земельного кодексу України не може набувати права постійного землекористування, а зберігається за ним до приведення прав і обов'язків щодо такої земельної ділянки у відповідність до вимог чинного законодавства, у тому числі за правонаступником такого землекористувача.



Постанова КГС від 27.01.2021 у справі № 906/706/19
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/85443565>



Постанова КГС від 12.02.2020 у справі № 914/748/19
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/84573559>





Обов'язок переоформлення права користування земельною ділянкою, передбачений пунктом 6 Перехідних положень ЗК, визнано неконституційним на підставі Рішення Конституційного Суду України від 22.09.2005 № 5-рп/2005 (у справі № 1-17/2005) за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу X "Перехідні положення" ЗК (справа про постійне користування земельними ділянками).

Отже, право користування земельною ділянкою, набуте у встановленому порядку до 01.01.2002 (набрання чинності ЗК прийнятого 25.10.2001), не втрачається внаслідок його не переоформлення підприємством, яке за положеннями чинного ЗК не може набувати права постійного землекористування, а зберігається за ним до приведення прав і обов'язків щодо такої земельної ділянки у відповідність до вимог чинного законодавства, у тому числі за правонаступником такого землекористувача (правова позиція викладена у постанові Верховного Суду України від 26.09.2011 у справі № 6-14цс11).





Отже, право користування земельною ділянкою, набуте у встановленому порядку до 01.01.2002 (набрання чинності ЗК прийнятого 25.10.2001), не втрачається внаслідок його не переоформлення підприємством, яке за положеннями чинного ЗК не може набувати права постійного землекористування, а зберігається за ним до приведення прав і обов'язків щодо такої земельної ділянки у відповідність до вимог чинного законодавства, у тому числі за правонаступником такого землекористувача (правова позиція викладена у постанові Верховного Суду України від 26.09.2011 у справі № 6-14цс11).





Верховний
Суд

У відповідності до статті 104 Цивільного кодексу України юридична особа припиняється в результаті реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або ліквідації. У разі реорганізації юридичних осіб майно, права та обов'язки переходять до правонаступників (ч.1).

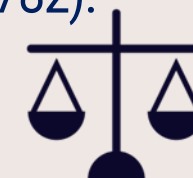
Статтею 108 Цивільного кодексу України встановлено, що перетворенням юридичної особи є зміна її організаційно-правової форми. У разі перетворення до нової юридичної особи переходять усе майно, усі права та обов'язки попередньої юридичної особи.

При вказаному перетворенні код ЄДРПОУ 02475894 у позивача не змінився. Тобто спочатку код ЄДРПОУ 02475894 належав Комунальному підприємству Редакція районної газети "Шполянські вісті", потім вказаний код був присвоєний Товариству з обмеженою відповідальністю "Редакцію газети "Шполянські вісті".

За передавальним актом, затвердженим протоколом зборів трудового колективу Редакції районної газети "Шполянські вісті", як зазначалось вище, до позивача перейшло, зокрема, право землекористування за Державним актом (серія ЯЯ №347782).



Постанова КГС від 15.01.2020 у справі № 925/361/19
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/86998957>





Велика Палата Верховного Суду погоджується, що відповідно до статуту КСП розпорядження земельними ділянками, що перебувають у колективній власності, здійснюється за рішенням загальних зборів, які згідно статуту є вищим органом управління підприємством. Статутом КСП не передбачено такого органу самоуправління підприємства, як збори уповноважених. Прийняття від імені юридичної особи рішення органом, який не передбачений статутом цієї юридичної особи, не створює правових наслідків, на які таке рішення спрямоване. Відповідно й акти приймання-передачі залишкових матеріальних цінностей (земельних ресурсів), складені на підставі такого рішення, не спричиняють і не підтверджують перехід права власності до ФГ.

Велика Палата Верховного Суду також відхиляє довід про те, що ФГ є правонаступником КСП, оскільки це підтверджується підпунктом 1.1 пункту 1 статуту ФГ. Статут юридичної особи є одностороннім актом цієї юридичної особи, який не є підставою правонаступництва щодо іншої юридичної особи, якщо таке правонаступництво не виникло відповідно до закону.





Позивач наголошував, що відповідно до даних ЄДР ФГ є юридичною особою з ідентифікаційним кодом *****, за яким раніше було зареєстровано КСП, що, в свою чергу, також указує на обставини правонаступництва.

Отже, відповідно до наведених норм ідентифікаційний код юридичної особи має бути унікальним, а присвоєння новоствореній юридичній особі ідентифікаційного коду іншої юридичної особи, яка не є правонаступником новоствореної юридичної особи, не допускається. Водночас помилкове присвоєння новоствореній юридичній особі ідентифікаційного коду іншої юридичної особи, яка не є правонаступником цієї новоствореної юридичної особи, свідчить про порушення законодавства, але така помилка не є підставою правонаступництва.

Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне зазначити, що навіть у випадку прийняття рішення про реорганізацію КСП шляхом перетворення в іншу юридичну особу колишні члени КСП автоматично повинні були б стати учасниками цієї юридичної особи, позаяк перетворенням юридичної особи є саме зміна її організаційно-правової форми, а не складу її учасників.



Постанова ВП ВС від 01.09.2020 у справі № 907/29/19
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/91555342>





Рішення міської ради про припинення права постійного користування земельною ділянкою, якою, не переоформивши, користується товариство як правонаступник комунального підприємства, перетвореного відповідно до Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації», порушує приписи статті 19 Конституції України, статей 141, 142 ЗК України.



Постанова КГС ВС від 15.01.2020 у справі № 925/361/19
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/86998957>





Припинення особи без правонаступництва є підставою для припинення права користування земельною ділянкою. При цьому в разі реорганізації особи, зміни її організаційно-правової форми чи назви підстав для припинення права користування земельною ділянкою не виникає.



Постанова КГС ВС від 31.01.2019 у справі № 914/839/18
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79603202>





Для задоволення позову про припинення права постійного користування земельною ділянкою та визнання недійсним і скасування державного акта на право постійного користування землею мають бути наявні докази добровільної відмови відповідача від права постійного користування земельною ділянкою, посвідченого відповідним державним актом, або підстави, визначені статтею 143 ЗК України, для примусового припинення права користування землею.



Постанова КГС ВС від 20.02.2020 у справі № 909/108/19
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/88149692>





Задоволення позовної вимоги про визнання відсутнім права постійного користування земельною ділянкою не призведе до відновлення порушеного права чи захисту інтересів держави та забезпечення виконання юридичного обов'язку зобов'язаною стороною. У такому випадку не відбудеться нівелювання негативних наслідків і у позивача не відновиться користування чи розпорядження конкретним матеріальним благом – земельною ділянкою. Заявлений позов до фермерського господарства фактично містить у собі вимогу про встановлення судом факту, що має юридичне значення (визнання відсутнім права користування) та не стосується захисту цивільного права. Тобто задоволення такої вимоги не є ефективним способом захисту прав позивача.



Постанова КГС ВС від 22.06.2020 у справі № 922/2155/18
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/90154778>





Дії органів державної влади та місцевого самоврядування, які спрямовані на позбавлення суб'єкта права постійного користування земельною ділянкою без наявності підстав, визначених у статтях 141, 143 ЗК України, є такими, що порушують право суб'єкта на користування земельною ділянкою.



Постанова КГС ВС від 05.09.2019 у справі № 911/1669/18
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/84214803>





Відсутність у колективного сільськогосподарського підприємства акта про право постійного користування спірною земельною ділянкою не вважається достатньою підставою для позбавлення його членів права землекористування. Державний акт про право постійного користування земельною ділянкою є документом, який посвідчує наявність такого права. Існування права постійного користування земельною ділянкою у відповідного суб'єкта не залежить від наявності чи відсутності у нього такого державного акта.



Постанова ВП ВС від 13.11.2019 у справі № 823/1984/16
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/86401174>





За відсутності встановленого судами факту порушення права товариства щодо постійного користування спірною земельною ділянкою з боку Головного управління Держгеокадастру, селищної ради та за відсутності спору про право, навіть якщо є заперечення, які стосуються процедури оформлення землі, позов про визнання права постійного користування земельною ділянкою вважається безпідставним та не підлягає задоволенню.



Постанова КГС ВС від 11.02.2020 у справі № 923/354/19
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/87711923>





Вимога про визнання права постійного користування земельною ділянкою у межах, визначених позивачем, та із зазначенням координат земельної ділянки є вимогою не лише про визнання права, а й встановлення площі та меж земельної ділянки, що належить до виключної компетенції міської ради і виходить за межі повноважень суду, що становить підставу для відмови у задоволенні позову.



Постанова КГС ВС від 03.04.2019 у справі № 924/498/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/81143204>





Позовні вимоги про визнання права постійного користування земельною ділянкою за громадською організацією інвалідів України, їх підприємств (об'єднань), установ та організацій не підлягають задоволенню в разі установлення факту прийняття сільською радою рішення про відмову в задоволенні клопотання щодо права постійного користування земельною ділянкою у зв'язку з тим, що заявник на час звернення не був громадською організацією інвалідів України.



Постанова КГС ВС від 09.04.2019 у справі № 916/1117/18
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/81266275>





Користування земельною ділянкою на підставі правовстановлюючих документів унаслідок набуття товариством як правонаступником права постійного користування земельною ділянкою унеможлиблює стягнення коштів як безпідставно збережених за рахунок власника земельної ділянки, які мали бути сплачені за користування земельною ділянкою відповідно до частини першої статті 1212 ЦК України.



Постанова КГС ВС від 02.04.2019 у справі № 921/710/17-г/6
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/81136550>





Перехід майнових прав на нерухоме майно до іншої особи зумовлює перехід до неї і прав на ту частину земельної ділянки, на якій безпосередньо розташований відповідний об'єкт нерухомості, та частини земельної ділянки, яка необхідна для його обслуговування. У разі оформлення права постійного користування земельною ділянкою, на якій розташоване нерухоме майно однієї особи, порушуються права іншої особи щодо володіння, користування чи розпорядження земельною ділянкою, яка їй належить.



Постанова КГС ВС від 23.06.2020 у справі № 910/14057/18
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/90154818>





Верховний
Суд

Дякую за увагу!